

УДК 338.48

DOI: 10.31891/2307-5740-2018-264-6(1)-33-36

ІЛЬНИЦЬКА-ГИКАВЧУК Г. Я.

Національний університет
«Львівська політехніка»

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКА ЇЇ РІВНЯ

Розглянуто сутність конкурентоспроможності туристичної галузі та чинники, що впливають на неї. Охарактеризовано етапи та методику оцінки конкурентоспроможності туристичної галузі. На основі аналізу основних показників стану туристичної галузі за 2017 р. оцінено конкурентоспроможність та згруповано регіони України за рівнем туристичної конкурентоспроможності. Встановлено, що Львівська область є конкурентоспроможною на туристичному ринку України.

Ключові слова: конкурентоспроможність, метод, оцінка, галузь, туризм, фактор.

ILNITSKA-GYKAVCHUK G.

National University
«Lviv Polytechnic»

COMPETITIVENESS OF THE TRAVEL AGENCY OF THE LVIV REGION: FACTORS OF FORMATION AND ASSESSMENT OF ITS LEVEL

The purpose of the paper is to reveal the essence of the concept of «industry competitiveness», to determine the factors and assess the level of competitiveness of tourist enterprises in the Lviv region. The article deals with the definition of various scholars of competitiveness of the industry. Thus, the competitiveness of the industry is a synergistic result of the activities of enterprises that are part of the industry, their joint ability to meet market needs in goods or services under the conditions of the most rational use of resources at minimum costs, which ensures their competitive advantage in the market.

The external and internal factors of the industry's competitiveness are highlighted. In turn, external factors include: political, legal, economic, geographic, resource, infrastructure. Internal factors include: food, organizational, managerial, financial-economic, material and technical, and image. In the article the competitiveness of the tourism industry in Ukraine is assessed. Thus, in the first place is Kyiv, where the value of the competitiveness indicator is 42,3%. The next place is Lviv (7,9%) and Odesa (6,2%). According to the results of the assessment, the regions of Ukraine are grouped according to the level of competitiveness of the tourism industry. Thus, the Lviv region is competitive on the tourist market of Ukraine.

This is due to the rich historical-architectural, cultural heritage, natural resources, developed infrastructure, favorable geographical location and other factors. However, there are many problems and disadvantages that need to be solved, including improving the infrastructure of the region, developing rural tourism, preserving and adequately financing cultural and historical heritage, etc.

Keywords: competitiveness, method, assessment, industry, tourism, factor.

Постановка проблеми. У світі туристичний сектор активно розвивається, на нього припадає майже 6% світового валового національного продукту, 7% світових інвестицій. Туризм сприяє наповненню бюджету коштами, розвитку сільських та депресивних територій, створює нові робочі місця. Водночас сфера туризму залежить від багатьох чинників, зокрема природнокліматичних умов, наявності архітектурних, культурних, історичних об'єктів, розвитку інфраструктури (доріг, готелів, закладів харчування) та ін. Зазначені чинники впливають на конкурентоспроможність туристичних підприємств. Кожне підприємство, регіон чи держава загалом прагнуть покращити свою конкурентоспроможність, розширити ринки збуту, популяризувати свій продукт. Тому проблема оцінки конкурентоспроможності туристичного ринку є досить актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями оцінки конкурентоспроможності займалися такі вчені, як Петрович Й.М., Балабанова Л.В., Портер М., Фатхутдінов Р.А., а конкурентоспроможності туристичних підприємств – Гаврилюк С. П., Савіцька О. П., Сидоренко І. О., Чоренька Н. В., Мальська М. П., Мігущенко Ю. В., Ткаченко Т. І. та інші.

Метою статті є розкриття сутності поняття «конкурентоспроможність галузі», визначення факторів та оцінка рівня конкурентоспроможності туристичних підприємств Львівської області.

Виклад основного матеріалу. Існують різні визначення конкурентоспроможності галузі. Так, конкурентоспроможність галузі – це ступінь можливості галузі в умовах вільного ринку створювати блага, які відповідають вимогам як внутрішнього, так і зовнішнього ринків, при одночасному забезпеченні стабільного зростання та розвитку відповідного сектору економічної діяльності [1]. Це властивість суб'єктів мезорівневої конкуренції (галузей, видів економічної діяльності, кластерів), що характеризується ступенем реального чи потенційного задоволення ними конкретної потреби порівняно із аналогічними суб'єктами конкуренції [2].

Згідно з Герасимчук З. В. та Ковальською Л. Л., конкурентоспроможність регіону – потенційна здатність регіону забезпечити конкурентні переваги у продуктивному використанні ресурсів та благ з метою

покращення якості людського капіталу, не порушуючи економічної безпеки інших регіонів та економіки країни загалом [3]. Конкурентоспроможність регіону формується за рахунок вигідного природно-географічного розташування регіону, наявності на його території природних, історико-культурних, економічних, інфраструктурних, людських та інших ресурсів.

Мігущенко Ю. В. під «конкурентоспроможністю туристичної галузі» розуміє здатність підприємств, які задіяні в процесі створення та реалізації туристичних послуг, протистояти у динамічних змінах конкуренції на внутрішньому та міжнародному ринках при ефективному використанні ендогенних конкурентних переваг свого внутрішнього середовища та екзогенного впливу з метою максимального задоволення потреб споживачів туристичних продуктів (послуг) та одержання прибутку [4].

Узагальнивши визначення, можна сказати, що конкурентоспроможність галузі – це синергетичний результат діяльності підприємств, які входять в галузь, їх спільна здатність задовольняти потреби ринку в товарах чи послугах за умов найбільш раціонального використання ресурсів за мінімальних витрат, що забезпечує їх конкурентну перевагу на ринку.

На конкурентоспроможність галузі впливають різноманітні чинники. Більшість вчених пропонують виокремлювати зовнішні та внутрішні чинники конкурентоспроможності галузі. Борисова Т.М. деталізує чинники на такі групи: за пріоритетом, стосовно середовища функціонування, за способом впливу, джерелом виникнення, способом вимірювання, характером впливу, керованістю [2].

Найбільш повну класифікацію чинників конкурентоспроможності туристичних підприємств надано Ткаченко Т.І. Так, до зовнішніх чинників віднесено соціально-економічні, природно-географічні, культурно-історичні, демографічні, науково-технічні та економічні, а до внутрішніх – конкурентоспроможність обслуговування (кваліфікація та вміння персоналу, зручне місце розташування, застосування сучасних форм обслуговування), продукту (якість, ціна, асортимент), фінансові ресурси (платоспроможність, ліквідність), ефективність господарської діяльності, ефективність маркетингової політики, адаптивність функціонування підприємства [5].

Ми погоджуємося, що фактори конкурентоспроможності туристичного ринку можна об'єднати в такі групи: зовнішні (незалежні від підприємства) та внутрішні (залежні від підприємства). В свою чергу, зовнішні фактори включають: політично-правові (політична ситуація, правове регулювання, державна підтримка, воєнні дії); економічні (стан економіки в державі, податкова, кредитна, валютна політики держави); географічні (вигідне географічне положення); ресурсні (наявність природних, історико-культурних, рекреаційних, людських, матеріальних та інших ресурсів); інфраструктурні (наявність розвинутої інфраструктури). Внутрішні фактори включають: продуктові (асортимент, якість послуг, їх ціни); організаційні (організація праці, швидкість та якість обслуговування); управлінські (система управління та її якість); фінансово-економічні (наявність фінансових ресурсів, рентабельність, маркетингова політика); матеріально-технічні (використання прогресивних технологій, стан матеріально-технічної бази); іміджеві (репутація, досвід роботи).

Оцінка конкурентоспроможності галузі є досить складним завданням, оскільки вона включає якісні та кількісні показники. Вона може проводитися в такі етапи – підготовчий, аналітичний та результуючий [4]. На підготовчому етапі визначають мету, завдання та рівні оцінки. На аналітичному етапі відбувається зіставлення туристичного потенціалу; об'єднання вихідних факторних ознак на узагальнені групи; порівняння ефективності використання туристичного потенціалу; розрахунок регіональних індексів конкурентоспроможності у сфері туризму [4]. За результатами оцінки виявляють сильні і слабкі сторони підприємств, розробляють пропозиції щодо посилення конкурентних позицій на ринку.

Ми пропонуємо для оцінки конкурентоспроможності туристичної галузі України проводити розрахунок регіональних індексів конкурентоспроможності. За вихідні дані для обчислень можуть братися групи показників, які характеризують стан природних, людських, туристичних ресурсів, сфери охорони здоров'я, соціально-економічного розвитку регіонів [4].

Розрахунок ми проведимо наступним чином. Для кожного регіону обчислюємо за кожним показником, взятим для оцінки, його питому вагу в загальному обсязі по Україні. Далі шукаємо середнє значення по регіону за групами показників. Регіони, які матимуть вищі значення, матимуть вищу конкурентоспроможність. За результатами оцінки можна ранжувати регіони за ступенем конкурентоспроможності.

Загальну характеристику основних показників стану туристичної галузі за регіонами України за 2017 р. наведено в табл. 1.

На наступному етапі обчислюємо середнє значення по показниках питомої ваги певного регіону і таким чином визначаємо конкурентоспроможність регіону. Так, на першому місці є м. Київ, де середнє значення показника становить 42,3 %. Далі знаходяться Львівська (7,9 %) та Одеська (6,2 %) області. Найнижча конкурентоспроможність туристичного сектору Кіровоградської, Луганської, Сумської та Чернігівської областей.

Таблиця 1

Аналіз основних показників стану туристичної галузі за регіонами України за 2017 р., [6, 7].

Регіон	Кількість обслужених туристів		Кількість колективних засобів розміщення		Кількість осіб, що перебували у колективних засобах розміщення		Кількість суб'єктів туристичної діяльності		Дохід від надання туристичних послуг		Конкурентоспроможність
	осіб	%	од.	%	осіб	%	осіб	%	тис.грн	%	%
Україна	28064 26	100	4115	100	6661177	100	3469	100	19022630	100	100,0
Вінницька	38634	1,4	85	2,1	161649	2,4	69	2,0	35811,1	0,2	1,6
Волинська	17047	0,6	131	3,2	124937	1,9	66	1,9	25931,1	0,1	1,5
Дніпропетровська	75526	2,7	228	5,5	422857	6,3	325	9,4	66271	0,3	4,8
Донецька	9231	0,3	121	2,9	142192	2,1	42	1,2	74810,6	0,4	1,4
Житомирська	9516	0,3	80	1,9	85650	1,3	47	1,4	6841,5	0,0	1,0
Закарпатська	14652	0,5	250	6,1	313082	4,7	63	1,8	16701,3	0,1	2,6
Запорізька	47675	1,7	374	9,1	319594	4,8	160	4,6	33133	0,2	4,1
Івано-Франківська	73309	2,6	274	6,7	340680	5,1	105	3,0	282035,8	1,5	3,8
Київська	36983	1,3	162	3,9	293519	4,4	116	3,3	38537,9	0,2	2,6
Кіровоградська	8436	0,3	46	1,1	58553	0,9	43	1,2	9721,8	0,1	0,7
Луганська	2825	0,1	29	0,7	32974	0,5	17	0,5	2803,6	0,0	0,4
Львівська	175150	6,2	337	8,2	987866	14,8	282	8,1	413145,6	2,2	7,9
Миколаївська	11805	0,4	271	6,6	209681	3,1	63	1,8	9356,8	0,0	2,4
Одеська	72302	2,6	529	12,9	478104	7,2	264	7,6	175376,5	0,9	6,2
Полтавська	19032	0,7	107	2,6	261530	3,9	93	2,7	13415,9	0,1	2,0
Рівненська	11168	0,4	52	1,3	98798	1,5	60	1,7	14564,9	0,1	1,0
Сумська	11185	0,4	52	1,3	58098	0,9	58	1,7	8366,1	0,0	0,9
Тернопільська	9558	0,3	66	1,6	125262	1,9	45	1,3	8806,7	0,0	1,0
Харківська	51929	1,9	175	4,3	292245	4,4	263	7,6	66501	0,3	3,7
Херсонська	20278	0,7	225	5,5	161183	2,4	67	1,9	197711,9	1,0	2,3
Хмельницька	26829	1,0	90	2,2	183297	2,8	90	2,6	13718,2	0,1	1,7
Черкаська	20953	0,7	119	2,9	174712	2,6	92	2,7	16027,1	0,1	1,8
Чернівецька	20341	0,7	81	2,0	120017	1,8	65	1,9	52893,7	0,3	1,3
Чернігівська	15974	0,6	49	1,2	59253	0,9	51	1,5	8016,1	0,0	0,8
м. Київ	2006088	71,5	182	4,4	1155444	17,3	923	26,6	17432130	91,6	42,3

Групування регіонів України за конкурентоспроможністю туристичної галузі наведено в табл.2.

Таблиця 2

Групування регіонів України за конкурентоспроможністю туристичної галузі

№ групи	Регіони	Інтервал значень показника, %	Характеристика групи
1	м. Київ	42	Висока частка обслужених туристів та доходів від туристичної діяльності. Середня частка засобів розміщення.
2	Львівська, Одеська	8-6	Середня частка кількості обслужених туристів, суб'єктів туристичної діяльності та доходів від туристичної діяльності. Висока частка засобів розміщення.
3	Дніпропетровська, Запорізька, Івано-Франківська, Харківська	5-3	Середня частка засобів розміщення, суб'єктів туристичної діяльності, кількості обслужених туристів.
4	Вінницька, Волинська, Донецька, Закарпатська, Київська, Миколаївська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька	2-1	Низька частка кількості обслужених туристів, засобів розміщення, суб'єктів туристичної діяльності, доходів від туристичної діяльності.
5	Кіровоградська, Луганська, Сумська, Чернігівська	до 1	Дуже низька частка засобів розміщення, суб'єктів туристичної діяльності, доходів від туристичної діяльності, кількості обслужених туристів.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна зазначити, що Львівська область є конкурентоспроможною на туристичному ринку України. Це пов'язано з наявністю багатої історико-архітектурної, культурної спадщини, природних ресурсів, розвинутої інфраструктури, вигідним географічним розташуванням та іншими факторами. Проте є багато проблем та недоліків, які потребують вирішення, зокрема це покращення інфраструктури регіону, розвиток сільського туризму, збереження та належне фінансування культурно-історичної спадщини тощо.

Література

1. Гохберг О.Ю. Конкурентоспроможність бізнесу: теоретико-методологічні основи аналізу / О.Ю. Гохберг // Вісник Львівської державної фінансової академії. – 2010. – № 18. – С. 50–56.
2. Борисова Т. М. Конкурентоспроможність галузі: детермінанти формування та сучасні методи оцінювання / Т.М. Борисова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 6, Т. 1. – С. 54–60.
3. Герасимчук З. В. Конкурентоспроможність регіону: теорія, методологія, практика / З. В. Герасимчук, Л. Л. Ковальська. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 248 с.
4. Мігущенко Ю. В. Методика оцінки конкурентоспроможності туристичної сфери України [Електронний ресурс] / Ю. В. Мігущенко // Економіка. Управління. Інновації. – 2013. – № 1. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2013_1_39.
5. Ткаченко Т.І. Конкурентоспроможність в туризмі як провідний напрям сталого розвитку / Т.І. Ткаченко // Науково-інформаційний вісник Академії наук вищої освіти України. – 2012. – № 2(79). – С. 96–104.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Туристична діяльність в Україні у 2017 році : статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Київ, 2018. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_td_2017.pdf

References

1. Hoxhberh O.Iu. Konkurentospromozhnist biznesu: teoretyko-metodolohichni osnovy analizu / O.Iu. Hoxhberh // Visnyk Lvivskoi derzhavnoi finansovoi akademii. – 2010. – № 18. – S. 50–56.
2. Borysova T. M. Konkurentospromozhnist haluzi: determinanty formuvannia ta suchasni metody otsiniuvannia / T. M. Borysova // Herald of Khmelnytskyi National University. – 2011. – № 6, T. 1. – S. 54–60.
3. Herasymchuk Z. V. Konkurentospromozhnist rehionu: teoriia, metodolohiia, praktyka / Z. V. Herasymchuk, L. L. Kovalska. – Lutsk : Nadstyria, 2008. – 248 s.
4. Mihushchenko Yu. V. Metodyka otsinky konkurentospromozhnosti turystychnoi sfery Ukrainy [Elektronnyi resurs] / Yu. V. Mihushchenko // Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii. – 2013. – № 1. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2013_1_39.
5. Tkachenko T.I. Konkurentospromozhnist v turyzmi yak providnyi napriam staloho rozvytku / T.I. Tkachenko // Naukovo-informatsiinyi visnyk Akademii nauk vyshchoi osvity Ukrainy. – 2012. – № 2(79). – S. 96–104.
6. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Turystychna diialnist v Ukraini u 2017 rotsi : statystychnyi zbirnyk [Elektronnyi resurs]. – Kyiv, 2018. – Rezhym dostupu : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_td_2017.pdf

Рецензія/Peer review : 12.11.2018   Надрукована/Printed : 07.12.2018

Рецензент: д. е. н., проф. Терехух А. А.